

Statenbrief

Aan Provinciale Staten

Onderwerp	Update Netcongestie
Datum	02-07-2024
Documentnummer	UTSP-1457258195-3520
Van	Hans Rijnten
Telefoonnummer	+31621124703
E-mailadres	hans.rijnten@provincie-utrecht.nl
Domein/opgave	SLO
Team	Netcongestie
Portefeuillehouder	Van Essen
Bijlagen	Geen

Geachte leden van Provinciale Staten,

Essentie / samenvatting:

Steeds vaker lezen we in de krant over problemen met netcongestie; bedrijven kunnen niet meer worden aangesloten en de woningbouw staat onder druk. De provincie Utrecht heeft daarbij ook nog het grootste probleem binnen Nederland. Dat heeft in een samenwerking tussen Rijk (Ministeries EZK, BZK en I&W), provincies (Flevoland, Gelderland en Utrecht) en netbeheerders (TenneT, Stedin, Liander) gezorgd voor een aantal aanvullende maatregelen. Hierover is op 25 april 2024 een Kamerbrief gepubliceerd. Deze maatregelen moeten er in aanvulling op onze reguliere aanpak voor zorgen dat de problemen met netcongestie worden verminderd en congestie op kleinverbruik wordt voorkomen. Vanwege de vele ontwikkelingen rond netcongestie geven we uw Staten middels een Statenbrief een overzicht van de actuele stand van zaken.

Inleiding:

In de provincie Utrecht hebben we al geruime tijd te maken met netcongestie; een tekort aan transportcapaciteit in (delen van) het elektriciteitsnet. Hierdoor kunnen nieuwe grootverbruikers zoals bedrijven, winkels en scholen niet meer worden aangesloten op het net. Nieuwe bedrijven kunnen zich niet meer vestigen in de regio en bestaande bedrijven kunnen niet groeien, maar ook grootschalige woningbouwprojecten zijn afhankelijk van grootverbruikaansluitingen (liften, scholen, winkels, e.d.)

Om de netcongestie aan te pakken zijn de provincies door de Rijksoverheid en de netbeheerders gevraagd hierin een rol te pakken. De provincie Utrecht heeft in dit kader een programmastructuur netcongestie ingericht die zich richt op 3 pijlers:

- Netbewuste oplossingen; voor bedrijven en wonen (bestaand en nieuwbouw)
- Sneller bouwen (RO-spoor); voor realisatie netuitbreidingen (stations en tracés)
- Integraal programmeren; Energievisie en provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (p-MIEK) voor het energiesysteem van de toekomst

Daarnaast zijn we door nieuwe inzichten en ontwikkelingen van de kant van de netbeheerders geconfronteerd met de noodzaak van een aanvullend pakket aan maatregelen. Hierover is op 25 april 2024 een Kamerbrief gepubliceerd die vooral betrekking heeft op Flevoland, Gelderland en Utrecht, waarbij de provincie Utrecht het grootste probleem heeft. Dit pakket aan maatregelen moet ervoor zorgen dat we kleinverbruikers nog kunnen blijven aansluiten. Als dat niet lukt moeten de netbeheerders een stop zetten op kleinverbruikaansluitingen en komen ook nieuwe woningen, publieke laadpalen en MKB-bedrijven op een wachtlijst en kunnen dan voorlopig niet meer worden aangesloten.

In deze Statenbrief geven we een brede update over de aanpak Netcongestie, waarbij ook dikwijls zal worden verwezen naar eerdere informatiesessies, werksessies, brieven en voorstellen die voor uw Staten recentelijk zijn gepubliceerd of georganiseerd. Het geeft daarmee een totaaloverzicht van het probleem en onze aanpak die erop is gericht om het probleem langs verschillende sporen onder controle te krijgen. De brief sluit af met een vooruitblik richting begin volgend jaar, wanneer we meer zicht krijgen op de effectiviteit van de aanvullende maatregelen. De Statenbrief gaat verder niet in op het recente aandeelhouderschap van de provincie Utrecht in Stedin voor een bedrag van €15 miljoen. Daarmee neemt de provincie haar maatschappelijke verantwoordelijkheid om een bijdrage te leveren aan de oplossing van de problemen van de netbeheerders. Het stelt ons in staat om in een vroeg stadium mee te praten over de toekomstplannen en sluit goed aan op de intensieve samenwerking die we de afgelopen periode hebben opgebouwd om de netcongestie aan te pakken.

Energy Board en klankbordgroep

Voor de integrale sturing op de aanpak van de netcongestie is een bestuurlijk overleg ingericht. In deze Energy Board zitten naast de provincie Utrecht, de landelijke (TenneT) en regionale (Stedin) netbeheerder, de regio's Amersfoort, U10 en Foodvalley, de gemeenten Amersfoort en Utrecht en Ministerie EZK. De Energy Board komt elke 6 weken samen om de voortgang op de 3 sporen te bespreken. Voor het RO-spoor (sneller bouwen) is een speciaal dashboard ingericht om de voortgang op de prioritaire projecten te bewaken. Afgelopen half jaar is ook veel aandacht uitgegaan naar de noodmaatregelen uit de Kamerbrief.

De Energy Board is *besluitvoorbereidend*. Er wordt vanuit gezamenlijkheid gezocht naar consensus, alle perspectieven meewegend. De Energy Board fungeert in die zin als smeeroilje voor (individuele) besluitvorming bij deelnemers in hun achterliggende organisaties. Het overleg van de Energy Board heeft daarmee in zichzelf geen mandaat, maar voor een effectieve (door)werking is het van belang dat de leden wel met maximaal haalbaar mandaat van hun organisatie aan tafel zitten. Afhankelijk van het onderwerp zal formele besluitvorming na bespreking in de Energy Board meestal lopen via de netbeheerders, maar in sommige gevallen betreft het de provincie (GS of Staten) of via de afzonderlijke gemeenten (B&W en Raden).

Om de aansluiting te vinden en te houden bij relevante maatschappelijke partners is in de eerste helft van dit jaar een klankbordgroep ingericht. De klankbord groep vormt een tweede ring om de Energy Board die meedenkt met de strategische thema's op de agenda, op blinde vlekken wijst, reality-checks geeft, achterban betreft, etc. In deze vorm komen de Energy Board en de klankbordgroep 2 tot 3 keer per jaar samen. Daarnaast kunnen afzonderlijke leden vanuit (de achterban van) de klankbordgroep ook actief zijn in werkgroepen. Bijvoorbeeld op specifieke thema's, of zoals recent besproken in de verschillende maatregelen die nu voorliggen in de Kamerbrief van 25 april 2024.

Spoor 1: Netbewuste oplossingen

Om binnen de beperkingen die er nu al zijn door de netcongestie op grootverbruik ook op korte termijn nog enig perspectief te bieden, zijn we samen met de netbeheerders en gemeenten aan de slag met netbewuste oplossingen voor bedrijven en woningbouw.

Bedrijven (Energiehubs)

Door netcongestie kunnen bedrijven met een grootverbruikaansluiting niet verduurzamen en/of groeien. Met netbewuste oplossingen helpen we hen om samen te werken binnen de beschikbare capaciteit in de bestaande energiecontracten. Veelal in combinatie met gedeelde energieopslag. Dit kan binnen een zogenaamde energiehub. Een energiehub is een slim gestuurd, decentraal energiesysteem waarin verduurzaming van het energiesysteem voor een gebied mogelijk wordt gemaakt en tegelijk het bovenliggende energiesysteem wordt

ontlast en/of versterkt. Dit gebeurt door lokaal zoveel mogelijk vraag en aanbod van verschillende energiedragers in balans te brengen door lokale productie, consumptie, opslag en het omzetten van energie (conversie) te combineren. In samenwerking met Stedin is hiervoor een aanpak ontwikkeld. Het doel is om de realisatie van zoveel mogelijk energiehub's in de provincie Utrecht te versnellen en eraan bij te dragen dat energiehub's een standaardproduct worden dat 'de markt' zelf op kan pakken. Concreet willen we met deze aanpak voor 2028 twintig (20) energiehub's helpen realiseren. Binnen het financieel instrumentarium inzet energietransitie (FIVET) zijn hiervoor middelen opgenomen. Zie [Statenvoorstel 'Inzet middelen versnelling energietransitie'](#) d.d. 14 mei 2024. Daarnaast wordt met bedrijven gekeken in hoeverre netneutraal uitbreiden en/of het op termijn realiseren van bedrijventerreinen (al dan niet met energy hub) mogelijk is. Zowel de OMU als de ROM Regio Utrecht zijn hierbij betrokken.

Woningbouw

Netcongestie werkt ook vertragend voor de ontwikkeling van woningbouw. Met name grootschalige nieuwbouwprojecten ondervinden problemen, omdat de noodzakelijke voorzieningen niet kunnen worden aangesloten. Denk aan gemeenschappelijke warmtevoorzieningen, supermarkten, scholen en in sommige projecten ook kantoren, restaurants en hotels. Deze voorzieningen zijn noodzakelijk om de business case van een project sluitend te krijgen, de omgeving leefbaar en de woningen betaalbaar te houden. Om zoveel mogelijk projecten te ondersteunen bij de realisatie zijn "koploper projecten nieuwbouw" gekozen, die een brede diversiteit aan type projecten vertegenwoordigen. Van grootschalige ontwikkeling, tot flexwoningen, zorgwoningen en kleinschalige projecten met collectieve warmtevoorzieningen. Doel van deze aanpak is om te komen tot ontwikkelperspectieven voor ieder type project, en voor de lange en korte termijn. Deze ontwikkelperspectieven voor type projecten worden breed gedeeld zodat niet overal opnieuw het wiel hoeft te worden uitgevonden. Zie voor meer informatie onze [website](#).

Casus Merwedekanaalzone

Een voorbeeld van een netbewuste oplossing voor nieuwbouw waar op dit moment hard aan wordt gewerkt is het grootschalige woningbouwproject Merwedekanaalzone. Normaliter zou dit project dat mede afhankelijk is van een grootverbruikaansluiting niet gerealiseerd kunnen worden. De netbeheerders, gemeente Utrecht en de projectontwikkelaars zijn erin geslaagd een oplossing te vinden voor de gehele ontwikkeling door een vaste netgrens af te spreken. Deze netgrens wordt bepaald op basis van het totaal van alle kleinverbruik aansluitingen dat was voorzien in dit gebied. Binnen deze grens gaan de projectontwikkelaars nu ook alle gemeenschappelijke voorzieningen faciliteren die afhankelijk zijn van een grootverbruikaansluiting. Dit betekent dat het hele project zo energie efficiënt en flexibel mogelijk moet worden ingericht. Dit gebeurt onder andere door de opwekpiek van zon-PV in de zomer af te vlakken en de afname piek in de winter tussen 16:00 en 20:00 uur te verschuiven naar het midden van de dag. Hierdoor ontstaat een vlakker profiel en blijft de netbelasting van klein- en grootverbruik samen onder de 5,2 MW die nodig was voor alleen het kleinverbruik. Of en hoe deze werkwijze toegepast kan worden bij andere grootschalige woningbouwprojecten wordt nu verder uitgewerkt in samenwerking met de netbeheerders.

Spoor 2: Sneller bouwen (RO-spoor)

Om een structurele oplossing voor netcongestie te bieden is uitbreiding van de elektriciteitsinfrastructuur noodzakelijk, zowel nieuwe hoogspanningsstations als aansluitende kabelverbindingen voor nieuwe en bestaande stations. Hiervoor hebben we in het vorige p-MIEK (1.0) een aantal prioritaire projecten aangewezen waar wij ons als provincie op focussen. Hieronder staat een korte update per project, waarbij dient te worden aangegeven dat het versnellen van de ruimtelijke procedures voor de realisatie van de noodzakelijke netuitbreidingen in het algemeen moeizaam verloopt.

Breukelen-Kortrijk

Dit is de belangrijkste netuitbreiding van de landelijke netbeheerder, TenneT in de provincie Utrecht. De provincie Utrecht is bevoegd gezag voor de ruimtelijke procedure (provinciaal inpassingsplan - PiP). TenneT en de provincie werken nauw samen in dit project. Momenteel bepalen de grondverwerving en de ecologische

onderzoeken het kritische (tijd)pad. Deze twee zijn aan elkaar gekoppeld; omdat er nog geen overeenstemming is bereikt met de grondeigenaren over de grondvererving, is er nog geen toestemming voor de betreding ten behoeve van het ecologisch onderzoek. Dit vertraagt op dit moment het project. TenneT bekijkt waar het later tijd kan winnen in het proces om deze vertraging in te lopen. Het ruimtelijke proces (PIP) loopt wel voorspoedig; Volgens de planning is het Provinciaal inpassingsplan op 2 juli jl. aangeboden aan GS en ligt na het zomerreces op 2 oktober bij PS. Daarna wordt het plan op 16 oktober ter inzage gelegd met een beroepstermijn van zes weken. Daarna wordt het PIP onherroepelijk, tenzij er bezwaren komen. In dat geval zullen de gerechtelijke procedures daarvoor eerst doorlopen moeten worden.

Utrecht-Noord

Eerder dit jaar bent u geïnformeerd over de start van een projectbesluitprocedure om uit de impasse te komen over wie er bevoegd gezag moet zijn. Momenteel speelt er een volgende uitdaging aangaande de locatiekeuze voor het station; De UNESCO werelderfgoed status van de Hollandse Waterlinies. Uit de Heritage Impact Assessment (HIA) blijkt dat de voorkeurslocaties waar TenneT/Stedin gezamenlijk kunnen ontwikkelen, negatief scoren. Dit vergt een nader locatieonderzoek en afweging ten aanzien van de (technische, financiële en ruimtelijk/juridische) haalbaarheid van verschillende locaties. We zijn op dit moment met het Rijk in gesprek hoe om te gaan met de belemmeringen rond UNESCO. Hierdoor is de participatie vertraagd tot zeker na de zomer.

Amersfoort-Noord

Het initiatief om te komen tot een locatie voor Amersfoort-Noord ligt in eerste instantie bij de gemeenten en netbeheerders. Onlangs is er, onder voorwaarden van partijen, een voorkeurslocatie gekozen voor zowel TenneT als Stedin. De locaties zijn los van elkaar en zullen door middel van een kabelverbinding op elkaar worden aangesloten. Dit project is enkele maanden vertraagd doordat het lang geduurd heeft om tot een voorkeurslocatie te komen. Dit lijkt nu gelukt te zijn, mits aan de voorwaarden kan worden voldaan. De provincie is tot op heden ambtelijk aangehaakt. Mogelijk dat er voor dit project nog een verzoek aan de provincie volgt om een formele rol te spelen als bevoegd gezag als de partijen er onderling toch niet uitkomen. De provincie volgt de voortgang van dit project nauwgezet en zal bestuurlijk een actieve rol pakken, mocht de voortgang daar aanleiding toe geven.

Oudenrijn en Linschoten

De afgelopen maanden is er een goede discussie geweest tussen de netbeheerders, gemeente Utrecht en projectontwikkelaars over de locatie waar het station Oudenrijn moet komen. Dit heeft met enkele maanden vertraging geleid tot groen licht voor de voorkeurslocatie, waardoor de netbeheerders weer verder kunnen met het project. De uitbreiding van het station in Linschoten loopt volgens schema. Er is een bouwlocatie bekend en de ruimtelijke procedure (BOPA) wordt momenteel samen met de gemeente Montfoort opgestart. Dit station is direct afhankelijk van de realisatie van station Oudenrijn en zal van daaruit gevoed worden middels een complex kabeltracé. De aanvraag voor de aansluiting van station Linschoten (Stedin) op Oudenrijn (TenneT) is inmiddels ingediend. TenneT start hiervoor een studie op waarin het tracé nader wordt verkend.

Spoor 3: Integraal programmeren (Energievisie en p-MIEK)

Integraal programmeren van het energiesysteem is gericht op het in onderlinge samenhang brengen van enerzijds ruimtelijk-/economische ontwikkeling én verduurzaming van gebruikerssectoren en anderzijds de ontwikkeling van het energiesysteem. Onder de noemer van integraal programmeren worden twee producten ontwikkeld; de Energievisie en de P-MIEK.

Energievisie:

De Energievisie is door Gedeputeerde Staten in een werkversie vastgesteld voor consultatie. Deze consultatie heeft tot 7 juni voorgelegen en 16 reacties opgeleverd. Daarnaast is de Energievisie besproken in een sessie met Raadsleden, Algemeen Bestuursleden en Statenleden op 14 mei en met de commissie M&M op 12 juni. Op dit moment wordt op basis van de input van de consultatie een verbeteringslag gemaakt op de Energievisie. De Energievisie zal na de zomer worden voorgelegd aan Gedeputeerde Staten en zal op 13 november bij Provinciale Staten voorliggen. De afgelopen periode zijn er over de energievisie diverse bijeenkomsten geweest met uw Staten:

- 24-01-2024; infosessie commissie M&M – Leidende Principes
- 14-02-2024; werksessie commissie M&M – energievisie
- 20-03-2024; vaststellen Leidende Principes in Provinciale Staten
- 17-04-2024; infosessie commissie M&M - Structurerende Keuzes
- 14-05-2024; 90% versie energievisie voor Raden & Staten

P-MIEK 2.0

De energievisie geeft kaders en richting aan de ontwikkeling van het Utrechtse energiesysteem van de toekomst. De P-MIEK 2.0 gebruikt die kaders, en koppelt dat aan concrete energie-infrastructuurprojecten. Momenteel wordt in het kader van de P-MIEK 2.0 het afwegingskader ontwikkeld. Het afwegingskader helpt bij het selecteren van P-MIEK projecten; projecten die niet alleen maatschappelijk de meeste meerwaarde hebben, maar ook projecten die aansluiten bij de provinciale energievisie en passen bij provinciaal en landelijk omgevingsbeleid. Uw staten zullen zelf het afwegingskader P-MIEK 2.0 vaststellen, hierover wordt u middels een apart statenvoorstel geïnformeerd. Het vastgestelde afwegingskader zal vervolgens gebruikt worden om P-MIEK projecten mee te identificeren; projecten die (o.a. vanuit maatschappelijke meerwaarde) prioritair zijn bij de ontwikkeling van het Utrechtse energiesysteem. Over het p-MIEK zijn er de afgelopen periode ook diverse bijeenkomsten georganiseerd:

- 25-10-2023 Infosessie startgesprek commissie M&M – startgesprek
- 27-03-2024 vragenuurtje pMIEK commissie M&M – digitaal
- 31-01-2024 infosessie commissie M&M – digitaal
- 22-05-2024 infosessie commissie M&M - afwegingskader

Actuele inzichten en maatregelen

De vraag naar elektriciteit neemt enorm toe. In heel het land loopt het stroomnet vol, maar in de provincie Utrecht in het bijzonder is de situatie nijpend. De verduurzamingsplannen van bedrijven, industrie, woningcorporaties en consumenten gaan zo snel dat Utrecht nu al in de situatie zit die voor 2030 was voorspeld. De grenzen van wat het elektriciteitsnet aankan, komen in zicht. In november 2022 is in dit kader al congestie afgekondigd op grootverbruik. Dat betekent dat (grootverbruik) klanten die een nieuwe of grotere aansluiting willen op een wachtlijst komen. Dit betreft bedrijven, maar ook veel collectieve voorzieningen zoals scholen, winkels en bijvoorbeeld liften in hoogbouw. De wachtlijst is inmiddels al gegroeid naar meer dan 600 aanvragen voor een aansluiting.

Ondertussen worden kleinverbruikers nog wel aangesloten en groeit bovendien het stroomverbruik binnen bestaande aansluitingen door zogenaamde autonome groei; Bedrijven benutten de ruimte die ze nog hebben binnen hun huidige aansluiting en ook huishoudens gaan door met de aanschaf van elektrische auto's en warmtepompen. Dit zorgt ervoor dat de resterende capaciteit ook snel volloopt en al in 2026 de grens wordt bereikt van wat het stroomnet aankan. Dat is een paar jaar eerder dan de realisatie van de belangrijkste netuitbreidingen omstreeks 2029. Het tekort aan netcapaciteit in de provincie loopt tussen 2026 en 2029 op tot 250 megawatt (MW). Dat staat gelijk aan de stroomvoorziening voor 125.000 woningen. Om te voorkomen dat kleinverbruik wordt afgesloten moeten de netbeheerders dus minimaal 250 MW aan transportcapaciteit vinden. Als de netuitbreiding (RO-spoor/sneller bouwen) vertraging oplevert, heeft dit direct invloed op het tekort aan netcapaciteit en zal de hoeveelheid gewenst flexibel vermogen toenemen.

Dit probleem is in oktober 2023 al gesignaleerd en heeft destijds geleid tot een [Kamerbrief \(18 oktober 2023\)](#) waarin een aantal onorthodoxe maatregelen werd aangekondigd. De Energy Board provincie Utrecht heeft een sterk aanjagende rol gehad in de totstandkoming van deze Kamerbrief. Verdiepende netanalyses door TenneT en Stedin begin dit jaar geven meer duidelijkheid over de werkzaamheid van de verschillende maatregelen voor de Utrechtse situatie. Op basis van deze nieuwe inzichten is een tweede [Kamerbrief \(25 april 2024\)](#) verschenen waarin de maatregelen voor de provincies Flevoland, Gelderland en vooral Utrecht concreet worden gemaakt. U bent hierover recent geïnformeerd in een separate Statenbrief (UTSP-1457258195-3272).

De komende maanden wordt het maatregelenpakket op verzoek van de Energy Board provincie Utrecht verder uitgewerkt in een programmastructuur. Voor elk van de maatregelen zal een werkgroep worden ingesteld met

betrokken partijen om te zorgen voor de noodzakelijke besluitvorming en implementatie. Op basis hiervan zal richting het einde van het jaar de balans worden opgemaakt door de netbeheerders of de voortgang en impact van elk van de maatregelen voldoende is om het tekort aan transportcapaciteit van 250 MW daadwerkelijk op te vangen. Wanneer dit niet het geval is, zijn de netbeheerders alsnog genoodzaakt om congestie op kleinverbruik af te kondigen of andere aanvullende maatregelen te treffen. Het afkondigen van congestie op kleinverbruik zal in overleg met de Minister alleen gebeuren 'na politieke weging'.

Vervolprocedure / voortgang:

Ten aanzien van de reguliere aanpak voor netcongestie op basis van de 3 sporen (netbewuste oplossingen voor wonen/werken, sneller bouwen/RO-spoor en Integraal programmeren met energievisie en p-MIEK) wordt u op verschillende manieren op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen. Wat betreft het ruimtelijk spoor voor de uitbreiding van de netinfrastructuur wordt u in positie gebracht aangaande besluiten over een eventuele rol als bevoegd gezag en in het verlengde daarvan bijvoorbeeld geïnformeerd over de ruimtelijke procedure voor Breukelen-Kortrijk. In de afgelopen periode bent u ook regelmatig betrokken bij de tussenstappen van Energievisie en afwegingskader p-MIEK. De Energievisie en het afwegingskader p-MIEK zullen op 13 november 2024 ter besluitvorming bij uw Staten voorliggen.

Begin volgend jaar zullen we u weer informeren over de voortgang op de aanpak netcongestie in het algemeen en het aanvullende maatregelenpakket in het bijzonder. In het verlengde hiervan zijn we ook al bezig met beleidsscenario's die ons inzicht moeten geven in de consequenties van het afkondigen van congestie op kleinverbruik voor verschillende beleidsambities van de provincie Utrecht. Daarover kunnen we u dan ook informeren.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen